

Mondatkoszorú

Hatvan esztendeje halt meg Krúdy Gyula

Homályos alkonyati szobában magányos férfi mélyhegedűn játszik, nem egy bizonyos meghatározott melódiát, csak járhatja a vonót, fantaziál, ábrándos hangok rezegnek ki a húrok alól, hol sötéten, hol átvilágosodva, de mindig mélázón, néha nekiindul egy bánatos dallam, hogy aztán játékos, tréfás futamok következzenek.

Prózája a zenéhez áll legközelebb. Hosszan elnyúló, melodikus mondatait szinte kottázni lehetne, annyira zeneileg éreztetik meg a hangulat emelkedő vagy lejtő, kromatikus hangzását. Magányos cigány tud csak így muzsikálni - önmagának.

Ábrándozva kell sorait olvasni, meg-megpihelve s eltűnődve az olvadt aranyként csordogáló sorokon, újra és újra megállni a pompásan találó hasonlatok szépségénél, elveszíteni tájékozódást térben és időben, együtt élni különleges regényhősökkel.

Nem e világból való ember volt. Megtanította visszafelé pergetni az időt és alázatra szoktatta a valóságot. Az életet csak az emlékek visszképeiben látta. A tengerhez lehet csak hasonlítani. Végtelen és veszélyes. Befejezhetetlen, de egész.

A kritika mindig bajban volt vele. Nem is irtak róla mást, mint föltétlen magasztalást vagy föltétlen elutasítást.

Nem vették komolyan, mert nem tartozott semmi komoly klikkhez, bohém emberalakjából hiányzott az önreklámozás. Pénzt akart keresni, és ahelyett remekműveket írt.

Egész életében elkerülte a hatalmasokat és mindig lehajolt a szegényekhez. Pedig mindazzal rendelkezett, amelyet a hivatalos és félhivatalos Magyarország kegyeltjeitől megkövetelt. Ősi nemesi családból származott, piarista szerzetesek nevelték, és majd' kétméteres, mégis arányos termetével fejfelé kimagaslott a sorból.

Soha semmihez nem tartozott, irodalmi irányhoz vagy iskolához, párthoz, társasághoz - még az emberek társaságához sem. Élte a saját, maga alkotta életét, írt a saját maga alkotta módon, nem vegyült össze senkivel és semmivel, valószínűleg, hogy szerelemben vagy barátságban valaha egészen odaadta volna magát bárkinek is. A társadalmi morált nem ismerte el magára érvényesnek, de volt morálja, csinált magának egy saját testére szabott morált.

Hatvanyné Marton Erzsébet rajza

Bátor volt, mert nem volt soha párt, irodalmi érdekszövetség kengyelfutója. Mindig az egészet írta, azt a Magyarországot, amely több és más, mint nép, osztály és haza. Bátor volt, mert nem volt világnézete, ő csak nézte a világot, és aztán leírta, amit látott.

Írásait bárhol fel lehet ütni és abbahagyni, soha nem marad hiányérzetünk, minden sora mögött az egész művet érezzük.

Akarmelyik könyvét nyitod ki, úgy érzed, hogy egy kisvárosi magyar temetőben jársz, az ákácok és sirok között, késő délután, ősszel. Dekadens és magyar.

Magyarsága ősi, vérségi, a legjobb fajtaból való szilaj és mégis európai magyarság.

Életében nem volt soha különösebben népszerű, csak az írók szektája becsülte, s az a néhány olvasó, aki annyira ért a betűhöz, mint az írók közül is kevesen. Mindig az igazat mondja, oly kisérteties tudással, tárgyismerettel, mintha valamilyen képtelen lexikon címszavait magyarázná.

Nem volt szerepe. Beírta azazal, hogy író, akinek egyetlen rangja van a társadalomban: neve a könyv címlapján, amelyet írt.

Átgázolt a nagy mocsáron, de makulátlanul került a túlsó partra. Úgy ment el, miként jött: tisztán és ártatlanul.

A halottak mostanában sokat és jól írnak.

Féja Géza, Kárpáti Aurél, Kellér Andor, Kosztolányi Dezső, ifj. Krúdy Gyula, Márai Sándor, Schöpflin Aladár, Szegi Pál, Szerb Antal és Szombathy Viktor írásai-ból gyűjtötte és összeállította:

Kelecsényi László